

---

## ԼԵՃՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

### ՏԵՔՍՏԻ ՆԵՐԿԱՊԱԿՑՈՒՄԸ ԿԱՆԽԵՆԹԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԵՆՔԻ ՄԻՋՈՑՈՎ՝ ՀԻՄՆՎԱԾ ԲԱՌԱՅԻՆ ՄԻԱՎՈՐՆԵՐԻ ԿՐԿՆՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

#### ՀՐԱՆՈՒՇ ԹՈՎԱՄԱՍՅԱՆ

Հոգվածում քննվում է տեքստի ներկայակցման խնդիրը խոսող անհատի կանխենթադրության հենքի ֆենոմենոլոգիական և լեզվական ճանաչողական կառույցների միջոցով՝ հիմնված բառային միավորների կրկնության վրա: Ելնելով հաղորդակցման նպատակից՝ խոսող անհատն ընտրում է համապատասխան ֆենոմենոլոգիական ճանաչողական կառույցներ, որպեսզի ստեղծի ամբողջական խոսույթ: Այնուհետև նա ընտրում է համապատասխան լեզվական ճանաչողական կառույցներ՝ բառային միավորների կրկնության տեսքով, որպեսզի կառուցի կապակցված տեքստ: Բառային կրկնությունը խոսույթի որոշակի կանխենթադրությին հղելու և այն կիզակետ դարձնելու գործառույթ է կատարում:

**Բանալի բառեր** – կանխենթադրության հենք, կանխենթադրույթ, տեքստի բառային ներկայակցում, խոսող անհատ, բառային կրկնություն, խոսույթ, ֆենոմենոլոգիական և լեզվական ճանաչողական կառույցներ:

Հատկանշական է, որ բառային կրկնությամբ տեքստի կապակցումն իր ընդգրկունությամբ առավելապես հենվում է խոսող անհատի՝ կանխենթադրու-

---

<sup>1</sup> Ի սկզբանե լեզվաբանական գրականության մեջ շրջանառվում էր **լեզվական անհատ** եզրույթը, որը ներմուծվել է գիտական բառապաշար Յու. Կարաուլովի կողմից, հետագայում այն իր զարգացումն է գտել նաև Բ. Ջոնսթոնի աշխատություններում: Խոսող անհատ և լեզվական անհատ հասկացությունների տարանջատումը հառնում է դեռ Ֆ. դը Սոսյուրի լեզու, լեզվական ունակություն և դրանց ամբողջություն կազմող լեզվական գործունեություն եռանդամությանը: Առանձնացնում են լեզվախոսողության չորս բաղադրիչ՝ լեզու, լեզվական ունակություն, լեզվական գործունեություն և խոսք: Ֆ. դը Սոսյուրի այս քառանդամության բաղադրիչներից առաջինին և երրորդին, ըստ մեզ, համապատասխանում են **լեզվական անհատ** և **խոսող անհատ** հասկացությունները: Ընդ որում՝ դրանք հարաբերակցվում են հարացուցային հարաբերություններով. եթե լեզվական անհատը անփոփոխակն է, ապա խոսող անհատը՝ տարբերակը: Տե՛ս **Караулов Ю. Н.** Русский язык и языковая личность. Москва, 1987; **B. Johnstone**, The Linguistic Individual: Self-Expression in Language and Linguistics, Oxford University Press, 1996; Տե՛ս **Ф. де Соссюр**. Курс общей лингвистики. Москва, 1933; **Թովմասյան Հ.**, Խոսող անհատի գաղափարը և նրա լեզվագիտակցությունը որպես հաղորդակցվելու հիմք // «Հայագիտության

թային հենքի<sup>2</sup> (այսուհետ՝ ԿՀ) լեզվական, քան ֆենոմենոլոգիական բաղադրիչի վրա: Բանն այն է, որ տեքստի ներկապակցումը և ամբողջականությունն ապահովելու համար խոսող անհատը նախ գործադրում է իր ԿՀ-ի ֆենոմենոլոգիական բաղադրիչի ճանաչողական ներունակությունը կապակցված խոսույթ ստեղծելու, ապա այն տեքստում առկայացնելու համար գործի է դնում իր ԿՀ-ի լեզվական ճանաչողական կառույցները, սակայն հիմնականում շեշտը դրվում է լեզվական կառույցների գործադրման և գործառման վրա:

Բառային կրկնությունը բուն լեզվական երևույթ է, և դրա կիրառման հնարավորությունները մատնանշում են, որ որքան շատ են դրա օգտագործման դեպքերը, հատկապես գրավոր և գեղարվեստական տեքստերում, որը պահանջում է ավելի շատ մտածական գործողություններ, այնքան ավելի լավ է զարգացած խոսող անհատի լեզվական ունակությունը: Այսինքն՝ նրա ԿՀ-ի լեզվական ճանաչողական համակարգը լավ զարգացած է:

Նախ նշենք, որ բառային կրկնության միջոցով տեքստի ներկապակցումը հիմնված է միևնույն հասկացույթի կամ ֆրեյմի վրա. «Կրկնվող անվանակոչումը տեքստում արդեն նշված առարկայի, հատկանիշի, գործողության, ամբողջ իրավիճակի կրկնությունն է, որը կապված է միևնույն իմաստի նշմամբ համավերաբերության միջոցով»<sup>3</sup>: Սակայն պետք է նշել, որ «տեքստում բառի կրկնապատկումը չի նշանակում հասկացույթի մեխանիկական կրկնապատկում, այլ՝ դրա նոր ավելի բարդ բովանդակություն»<sup>4</sup>:

Տեքստի կառուցման տեսանկյունից բառային կրկնությունը կրկնվող իմաստի՝ խոսույթի որոշակի կանխենթադրույթի, առկայացման հատուկ միջոց է, որն ապահովում է ներակա հղում միևնույն կանխենթադրույթին՝ դարձնելով այն մակրոտեքստի, միկրոտեքստի կամ բազմաստորոգական միավորի կիզակետ: Բառային կրկնությունը կարող է առկայանալ բարդ շարահյուսական միավորի տարբեր մասերում նույն բառույթների կիրառմամբ (ճշգրիտ կրկնությունը)

հարցեր» հանդես 1 (7), ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտ, Երևան, «ԵՊՀ հրատարակչություն», 2016, էջ 168-179:

<sup>2</sup> Մարդու ճանաչողական, մտահայեցողական այն գործընթացը և դրա արդյունքը, որը սկսում է նրա ծնվելու պահից և տևում մինչև մահ, որի հետևանքով նրա գիտակցության մեջ արտացոլվում և ձևավորվում է տարաբնույթ գիտելիքների և պատկերացումների մի սովոր գանգված, անվանել ենք **կանխենթադրության հենք**: Վերջինս կազմված է երկու տեսակի ճանաչողական կառույցներից՝ **ֆենոմենոլոգիական և լեզվական**:

<sup>3</sup> **Гак В.Г.** Языковые преобразования. Москва, 1998, стр. 536.

<sup>4</sup> **Лотман Ю.М.** Структура художественного текста. Москва, 1970, стр. 158-159.

կամ նույն/ նմանատիպ ձևայիններ (բառակազմական կրկնություն) ունեցող բառայինների կրկնությամբ: Տեքստի շարահյուսական մասերի կապակցման հարցում կրկնության դերը կարևորում են մի շարք հետազոտողներ<sup>5</sup>, սակայն նրանք դիտարկում են բազմաստորոգական միավորի մասերի կապակցումը զուտ բարդ նախադասության մասերի գործառնման տեսանկյունից:

Բառային կրկնությունը միևնույն խոսույթի սահմաններում տեքստի կապակցման հատուկ միջոց է: Կրկնվող իմաստային բաղադրիչը՝ կանխենթադրությամբ, ամրացնում է ստորոգական մասերը և ապահովում ամբողջ կառույցի իմաստային ամբողջականությունը: Իրականում դրանով խոսող անհատը ներակա կապակցում է խոսույթը կանխենթադրությունների և դրանք անվանող լեզվական միավորների համավերաբերության միջոցով: Հարց է ծագում. ո՞րն է այդտեղ ԿՀ-ի դերը: ԿՀ-ի դերը հենց կրկնության հնարի՝ որպես լեզվական ճանաչողական կառույցի, իմացությունն ու պատշաճ գործածությունն է: Այսինքն՝ մի կողմից խոսույթը ձևավորվում է խոսող անհատի ԿՀ-ի ֆենոմենոլոգիական ճանաչողական կառույցների միջոցով տեքստի խորքային մակարդակում, մյուս կողմից՝ այդ նույն ԿՀ-ը իր լեզվական ճանաչողական կառույցների միջոցով, որը ձևավորում է նրա լեզվական ունակությունը, կապակցում է տեքստը դրա մակերեսային մակարդակում:

Այսպիսով, տեսնենք՝ բառային կրկնության ինչ տեսակներ կան, և ինչ գործառնություններ են դրանք իրականացնում, քանի որ խոսող անհատը, դիմելով բառային կրկնությանը, հետապնդում է որոշակի հաղորդակցական նպատակ:

Կարող են լինել դեպքեր, երբ ուղղակի կրկնվում է միևնույն բառը: Դիտարկենք մի հատված Հ. Թումանյանի «Գիքորը» ստեղծագործությունից.

– **Կսովորի, ամեն բան կսովորի:** *էնպես սովորի ո՞ր... Ձեր կողմերից էն Նիկոլն ինչ է, որ իրեն համար դուրան ունի բաց արած, նա էլ ինձ մոլր է մարդ*

<sup>5</sup> Տե՛ս **Покусаенко В.К.** Роль лексических элементов в установлении структурно-семантической связи между компонентами бессоюзного сложного предложения // Семантическая структура предложения. Ростов-на-Дону, 1978, стр. 119-133, **Лисоченко Л.В.** Внешняя омонимия синтаксически связанных конструкций с повторами // Синтаксические связи и отношения /Отв. ред. П.В. Чесноков. Ростов-на-Дону, 1977, стр. 26-32, **Черемисина М.И., Колосова Т.А.** Очерки по теории сложного предложения. Новосибирск, 1987, **Белунова Н.И.** Повтор подлежащего в собственно бессоюзных сложных предложениях с парцелляцией (на материале публицистики) // Сложное предложение в системе других синтаксических категорий: Межвуз. сб. научн. тр. Ленинград, 1989, стр. 109-116, **Семина С.И.** Языковой повтор как конститuent полипредикативных сложносочиненных предложений в современном русском языке. Автореф. канд. филол. наук. Таганрог, 1999.

դառել: Ամա վերջում մի ջուխտ չայի գդալ ու մի քանի բան գողացավ...<sup>6</sup>:

**Կսովորի** բառի եռակի կրկնությունն ապահովում է տեքստի ամբողջականությունը և ներկայակցումը՝ իրականում արտացոլելով խոսույթում առկա այն կանխենթադրույթը, թե որքան կարևոր էր բազազի համար Գիքորին բան սովորեցնելն ու իր համար լավ ծառա դարձնելը: Բառային կրկնության գործառույթը կանխենթադրվող տեղեկատվության ներակա շեշտադրումն է:

Բառային կրկնությունը կարող է դրսևորվել նաև միևնույն բառային միավորի տարբեր ձևերի կրկնությամբ: Դիտարկենք մեկ այլ հատված նույն ստեղծագործությունից.

– Հինգ տարի դեռ փող չեմ տալ, – ասավ բազազը պայմանը կապելիս:– Թե դրուստը կուզես, դեռ դու պետք է տաս, որ քու որդին բան է սովորելու: Ախար իսկի բան **չգիտի**...

– Որտեղից **գիտենա**, խազեին ջան, – պատասխանեց Համբոն, – որ **գիտենար**, էլ ո՞ր կերեի, ես էլ բերել եմ, որ բան սովորի...<sup>7</sup>:

Այստեղ բառային կրկնությունը տեքստի ներակա առկայական տրոհման գործառույթ է կատարում՝ դրանով իսկ կապակցելով տեքստը: Ակնհայտ է, որ կրկնվող միավորի առաջին կրկնությունը **Ախար իսկի բան չգիտի** ասույթի մեջ հանդես է գալիս որպես ռեմա, այսինքն՝ դրանով հասցեագրողը հայտնում է նոր տեղեկատվություն: Հաջորդ կրկնությունները՝ – Որտեղից **գիտենա**, – որ **գիտենար**,..., թեմայի գործառույթ են կատարում՝ արդեն որպես խոսույթի կանխենթադրույթ, որը կրկնվող համավերաբերության միջոցով ներկայակցում է տեքստը: Այսինքն՝ ակնհայտ է, որ բառաձևերի կրկնությունը տվյալ դեպքում արտացոլում է խոսույթի բովանդակությունը, այսինքն՝ բառաձևերի մակերեսային կրկնությունը ուղղակի դա առկայացնելու միջոց է: Այստեղ կրկին գործառում են խոսող անհատի ԿՀ-ի լեզվական ճանաչողական կառույցները, որոնցից նա ընտրում է տվյալ թեմառեմատիկ իմաստը հաղորդելու ամենապատշաճ ձևը: Այն նաև ամրակ տեքստի տարբեր մասերը հարաբերակցելու համար է:

Հատկանշական է, որ ցանկացած բառային կրկնություն հաղորդակցական և շարահյուսական նշույթ է կրում: Հասցեագրողը դրանով ցանկանում է ուշադրություն գրավել տեքստի տվյալ հատվածի վրա, որն իր հերթին խո-

<sup>6</sup> Թովմասյան Հ., Գիքորը, <http://armenianhouse.org/tumanyan/fiction-am/giqor.html>

<sup>7</sup> Նույն տեղում:

սույթում դրա համապատասխան կանխենթադրության կարևորման արդյունքն է: Դիտարկենք հետևյալ օրինակը.

**Մի խաղաղ առավոտ էր. մի տխուր առավոտ:** *Տանըցիք ու հարևանները եկան մինչև գյուղի ծերը, Գիքորի թշերը պաչեցին ու ճամփա դրին*<sup>8</sup>:

Հեղինակը դիմում է կրկնության, որն այստեղ շարահյուսական մի ամբողջ կառույցի կրկնություն է, հասցեատիրոջ ուշադրությունը դրա վրա գրավելու համար, և ներակա մատնացույց անում, որ տեքստի խոսույթում այդ կանխենթադրությամբ կարևորվում է, այլապես նա միևնույն բովանդակությունը կարող էր արտահայտել համազոր որոշիչներով պարզ նախադասությամբ՝ **Մի խաղաղ ու տխուր առավոտ էր:** Ակնհայտ է, որ վերջինս բովանդակային այդ ուժգնության նշույթը չի կրում: Այլ կերպ ասած՝ դրա հիմքում ընկած կանխենթադրությամբ խոսույթի կիզակետը չէ:

Ընդհանրապես կրկնվող բառույթների մոտ դասավորությունը կապակցվող մասերի մեջ հնարավորինս բարձրացնում է դրա կապակցական գործառույթը: Այստեղ կարևորվում է ոչ միայն մակերեսային կառույցի ամբողջականությունը, այլև նախադասության կիզակետի՝ դրա կանխենթադրության որոշումը: Երկու հարակից ստորոգական շարահյուսական միավորների մեջ միևնույն բառի կրկնությունը հասցեատիրոջ ուշադրությունը սևեռում է դեպի դրա վերաբերելին՝ խոսույթի այն կանխենթադրությամբ, որը, ըստ հասցեագրողի, առանցքային է:

Կրկնության մեկ այլ հետաքրքրական տեսակ է արմատային կրկնությունը, որը հիմնականում բնորոշ է համադրական լեզուներին: Այս դեպքում տեքստի տեղային ամբողջականությունն ապահովվում է դրա որոշակի հատվածում միևնույն արմատով կազմված տարբեր բառակազմական միավորների կրկնությամբ: Դիտարկենք մի հատված Հրանտ Մաթևոսյանի «Բաց երկնքի տակ հին լեռներ» ստեղծագործությունից.

*Մեր մայրերը հունձ էին անում ու լաց էին լինում: Ձիերին տարել էին պարերազմ — եզների հետ բանում էին ու լաց էին լինում: Գուլպա էին գործում ու լաց էին լինում: Հեպո լուռ էին լաց լինում, հեպո երգելով էին լաց լինում: Երգելով լաց էին լինում և լացի մեջ ասում էին «Շաքրո՛ո՛», «Մարտիրո՛ս», «Շաքրո՛», «Պիո՛ն», «Գիքո՛ր»: Մենք նրանց լավ չէինք տեսել, մենք նրանց չէինք հիշում, մեր մայրերը լացույր երգի միջից ասում էին «Շաքրո՛ո՛», և մեր սիրտը լցվում էր մի տեսակ տխուր ուրախությամբ, մի տեսակ թախ-*

<sup>8</sup> Թումանյան Հ., Գիքորը, <http://armenianhouse.org/tumanyan/fiction-am/giqor.html>

ծուր ուժեղությամբ, ինչ-որ ծանր հոյսով: Դեղին, խշշան արտերում թուխ, մերկ տղերքը հնձի էին եղել՝ նրանց տարել էին պատերազմ, գերմանական տանկերի դեմ: Փափուկ սարերի մերկ երամակները քշել էին պատերազմ, գերմանական տանկերի դեմ: Մերկ այդ երամակից ոչ մի ծի ետ չեկավ: Տղերքից մի երկուսը եկան, և մեր մայրերը **լաց էին լինում և լացի միջից ասում էին**. «Անդրանիկն եկավ, Շաքրոոո՛»<sup>9</sup>:

Նախ՝ **լաց էին լինում** արտահայտության բազմակի կրկնությունը տվյալ միկրոտեքստի տարբեր մասերում ապահովում է տեքստի ամբողջականությունը՝ խոսույթի մակրոկանխենթադրույթի պահպանմամբ, այն է՝ պատերազմ գնացած և չվերադարձած իրենց որդիների համար տխրություն, ցավ, վիշտ, կարոտ: Տեքստի ներկապակցումն ապահովվում է նաև **լաց** գոյականի բառակազմական տարբեր միավորներով՝ **լաց լինել**, **լացոտ**: Այսինքն՝ խոսույթի ընդհանուր հասկացույթը, մակրոկանխենթադրույթը՝ **վիշտ** ֆրեյմը, այս միկրոտեքստում առավելապես դրսևորվել է **լաց լինել** բայի կրկնությամբ և **լաց** գոյականից բառակազմությամբ ստացված նոր **լացոտ** միավորով: Այսինքն՝ իմաստային միջուկը՝ ֆրեյմի գագաթը «...թափանցիկ է դարձնում մի բառի իմաստը մյուս բառի իմաստի միջոցով»<sup>10</sup>, որը ցույց է տալիս ոչ միայն այն, որ այս բառերը վերաբերում են միևնույն հասկացույթի՝ մակրոկանխենթադրույթի, այլև, մեկի իմաստը մյուսի մեջ ներառելով, տեքստի այն հատվածները, որոնցում առկա է արմատային կրկնություն, դարձնում է սերտորեն փոխկապակցված:

2. Պոպուլայի և Ի. Ստերինի կարծիքով որպես հատկանիշ ցույց տվող խոսքի մասեր՝ ածականները, մակբայները և բայերն օժտված են հասկացույթ անվանելու ավելի ցածր ներունակությամբ, քան գոյականները: Լեզվական միջոցներով կաղապարվող հասկացույթի հատկանիշ(ներ)ը կախված է իրավիճակից: Իրավիճակն է վերագրում տվյալ հատկանիշն այդ հասկացույթին: Այսինքն՝ դա մտածական կաղապար չէ, պրեդիկատիվ է (որոշակի իմաստի վերագրում), ինչպես վերը բերված օրինակում: Այս առումով Ն. Արուտյունովան կարծում է, որ «հանդես գալով պրեդիկատի դերում՝ բառը նշանակության արժեք չի ստանում: Այն ունի իմաստ, բայց զուրկ է վերաբերություն

<sup>9</sup> Մաթևոսյան Հ., Բաց երկնքի տակ հին լեռներ,  
[http://hrantmatevosian.org/hy/works/id/Bac\\_erkngi\\_tak\\_hin\\_lerner#tabcontent](http://hrantmatevosian.org/hy/works/id/Bac_erkngi_tak_hin_lerner#tabcontent)

<sup>10</sup> Ревзин И. И. Современная структурная лингвистика. Москва, 1977, стр. 221.

նից, այսինքն՝ չի ծառայում որպես առարկայի՝ նշանային փոխարինող»<sup>11</sup>: Մեր ուսումնասիրության արդյունքները փաստում են, որ բառային կրկնության հիմնական գործառույթը խոսույթի որոշակի հատվածի՝ կանխենթադրույթի վրա հասցեատիրոջ ուշադրության կենտրոնացումն է տեքստում դրա բազմակի առկայացման միջոցով, որի դեպքում պահպանվում է միևնույն վերաբերելին՝ խոսույթի որոշակի կանխենթադրույթը: Մինչդեռ հատկանիշ ցույց տվող բառային միավորների կրկնությունը նախ անկախ վերաբերելի՝ խոսույթում որոշակի կանխենթադրույթ, չունի, ապա սերում է հարանշանակային իմաստներ և նվազեցնում հիմնական վերաբերելիի՝ տվյալ կանխենթադրույթի նկատմամբ ուշադրությունը՝ ստեղծելով հարակից իմաստներ:

Այս առումով Վ. Գակը նշում է, որ «...իմաստային ավելցուկ կրող ցանկացած միավոր իմաստագրվում է և ձեռք է բերում երկրորդային իմաստ, գործառույթ՝ կառուցվածքային կամ ոճական»:

Մեր կարծիքով կրկնության ավելցուկն օժտված է գեղարվեստական-արտահայտչական հնարավորություններով միայն այն դեպքում, երբ հեղինակը վարպետորեն տիրապետում է դրա գործառման հմտություններին, այլապես կրկնության ավելցուկը որակվում է որպես նույնաբանություն, հավելյորություն, խոսքային նորմից շեղում՝ տեքստը դարձնելով ոչ ամբողջական և չկապակցված:

Այս առումով Ե. Պոկրովսկայան նույնիսկ կարծում է, որ «շատ խիտ» կրկնությունները բարդացնում են հասցեատիրոջ կողմից դրա ընկալման գործառույթը. «Միկրոտեքստի համար որոշ առանցքային բառերի բազմակի կրկնությունը, որը բարդացված է արմատային ձևայինների կրկնությամբ, բարդացնում է իմաստը, խճճում ընթերցողին»<sup>12</sup>:

Սա վկայում է, որ խոսող անհատի ԿՀ-ը բավականաչափ զարգացած չէ, հատկապես դրա լեզվական ճանաչողական բաղադրիչը, քանի որ նման «կտրտված» տեքստեր բնորոշ են երեխաներին, որոնք դեռ աշխարհն ամբողջությամբ չեն արտացոլել իրենց գիտակցության մեջ, որի մեջ մտնում է նաև լեզվի յուրացումը, կամ օտար լեզու սովորողներին, որոնց ԿՀ-ի լեզվական բաղադրիչը դեռ մինչև վերջ ձևավորված չէ, որն էլ առաջացնում է տեքստի

<sup>11</sup> Арутюнова Н. Д. Коммуникативная функция и значение слова // НДВШ ФН, 1973. №3, стр. 44.

<sup>12</sup> Покровская Е.А. Русский синтаксис в XX веке: лингвокультурологический анализ. Ростов-на-Дону, 2000, стр. 147.

մակերեսային կառույցների ոչ նորմատիվ կապակցում:

Այնուամենայնիվ, կրկնությունների հմուտ կիրառման դեպքում դրա տեքստակապակցող գործառույթի դերն անհերքելի է: Մոտ կամ հեռու տեղակայված կրկնվող միավորները՝ բառույթները, կրկնակի գործառույթ են կատարում՝ լեզվի միջոցով կաղապարել խոսույթի համապատասխան հասկացություն՝ կանխենթադրույթը, և այդպիսով կապակցել տեքստը թե՛ իմաստային, թե՛ կառուցվածքային տեսանկյուններից: Կրկնություններով համալրված տեքստը, հատկապես գեղարվեստական կամ բանաստեղծական տեքստը, ունի դիթմիկ կառուցվածք: Ի. Միստրիկի համոզմամբ գիտական և խոսակցական տեքստերին բնորոշ է կրկնությունների բարձր ցուցանիշ, մինչդեռ գեղարվեստական տեքստերին՝ ցածր<sup>13</sup>: Վերջինս, ըստ երևույթին, պայմանավորված է գեղարվեստական տեքստերի սերման տարբեր նպատակներով: Գիտական տեքստերում բառային կրկնությունն ապահովում է թեմայի զարգացման հաջորդականություն և հետևողականություն, խոսույթում առկա կանխենթադրույթների հետևողական և տրամաբանահաջորդական առկայացում: Խոսակցական ոճում բառային կրկնությունները պայմանավորված են խոսքի և մտքի գործառման միաժամանակությամբ: Բառային կրկնությունները գեղարվեստական տեքստերում թեն ավելի սակավաթիվ են, բայց ավելի ազդեցիկ են: Դրանք հանդես են գալիս որպես ոճական հնարներ:

Ամփոփելով ուսումնասիրության արդյունքները՝ կարելի է եզրահանգել, որ խոսող անհատի հաղորդակցական ունակությունը հիմնված է նրա ԿՀ-ի երկու ճանաչողական կառույցների՝ ֆենոմենոլոգիական և լեզվական, համատեղ գործառման և առկայացման վրա: Առաջինն ապահովում է խոսույթի, դրա հիմքում ընկած կանխենթադրույթների համացանցի պատշաճ կառուցումը, իսկ երկրորդն ապահովում է դրանց պատշաճ լեզվական կաղապարումը, որը հաճախ առկայացվում է կրկնության միջոցով՝ ստեղծելով ամբողջական և կապակցված տեքստ: Լեզվական ճանաչողական կառույցի մասնավոր դեպք է բառային կրկնությունը: Ի դեպ, երկուսի առկայացումն էլ անմիջականորեն կախված է հաղորդակցության նպատակից և ամենակարևորը՝ խոսող անհատի ԿՀ-ի բովանդակային առանձնահատկություններից:

<sup>13</sup> St'u **Мистрик И.** Точные методы в типологии текстов // Исследования по теории текста. Реферативный сборник. Москва, 1977, стр. 187-201.

## СВЯЗНОСТЬ ТЕКСТА ПОСРЕДСТВОМ ПРЕСУППОЗИЦИОННОЙ БАЗЫ, НА ОСНОВЕ ПОВТОРА ЛЕКСИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ

ГРАНУШ ТОВМАСЯН

В статье рассматривается связность текста посредством феноменологических и языковых когнитивных структур пресуппозиционной базы говорящей личности, реализованная с помощью повтора лексических единиц. Исходя из цели коммуникации, говорящая личность выбирает соответствующие феноменологические когнитивные структуры, чтобы создать когерентный дискурс. Затем она выбирает соответствующие языковые когнитивные структуры в виде повтора лексических единиц, чтобы создать связный текст. Лексический повтор в данном случае выполняет функцию отсылки к конкретной пресуппозиции в дискурсе и фокусирования на нее.

**Ключевые слова** – пресуппозиционная база, пресуппозиция, лексическая связность текста, говорящая личность, лексический повтор, дискурс, феноменологические и языковые когнитивные структуры.

## TEXT COHESION VIA THE PRESUPPOSITION BASE BUILT UPON REPETITION OF LEXICAL UNITS

HRANUSH TOVMASYAN

This article considers text cohesion via the speaker's presupposition based on the phenomenological and linguistic cognitive structures constructed on repetition of word elements. Conditioned on an aim, a speaker chooses appropriate phenomenological cognitive structures to create a complete, undivided discourse. Then the speaker settles on appropriate linguistic cognitive structures as repetitions of lexical units to create a text cohesion and coherence. The repetition of lexical units aims at a definite discourse presupposition and serves to make it a focal point.

**Key words** - presupposition base, presupposition, lexical cohesion, speaking individual, repetition of lexical units, discourse, phenomenological and linguistic cognitive structures.